

je iskal za viržinko pri sebi, za ogorkom. Našel je droben fidibus, razgrnil in bral: »Osemnajst, deset, devetinšestdeset.«

Bridko se je nasmehnil ob spominu na davno zasanjano denarno srečo. Mislil je na Marijo. In od nje se je brez volje v bolni sli zanesel v drugi svet spominov. Iskal je nezavedno za smrekovo goščo. Bila je blizu, a komaj jo je spoznal. Izrastla se je bila. Ko so zelene veje mrle še tesno nad mahovitimi tlemi, jo je bil doživel.

»O Neža,« je čustvoval, »norel sem, pa me nisi marala. Hotela si hrusta. A mojo pesem si vendar rada slišala. Le zakaj sem te sramotil.«

Iz spomina je občutil bridek očitek, da se je udolžil, neprijetnost. Stopil je hitreje, da bi prešlo. Topo je zajemal z nogo kar počez čez njive. Samoten zvon iz neznanega je komaj slišno brnel v sapi, ki se je budila od snegov v planinah. Bilo mu je prijetno. Vse je bilo nekam ugasnilo v njem, misli, želje, strah in očitki. In je videl, da je zašel blizu do Plesna, in je oživel v močni, trenutni veri:

»Lenka iz Podreče, to je tvoj blagoslov.« In kakor prej proti sestri ga je vrgla želja zdaj na pot k družici njega otroških paš. In kakor prej je po par korakov stisnil ustnice in se uprl:

»Nočem!«

Zavil je rezko za glasom zvona iz globin in prišel na cesarsko cesto ob znamenju pod Mejo. Ko je začutil cesto pod nogami in premislil pot do Kranja nazaj, je zaklel: »Ali me je sam hudič vrgel na pot?« ...

* * *

Trenotno pa mu je reklo in se je ozrl in strmél. Solnce je bilo zlezlo tesno nad južno stran Ljubnika. V mali špranji se je bila tam pretrgala megla. Zahajajoče solnce je vrglo za trenotek ozek pas rumene luči čez polje in ga odelo v prečudno luč.

»Polje,« je zahrepenel popotni in trpel, ko ga je videl ugasniti. A bolest mu je pregnal pomislek: »Imel bom zarjo v snegovih planin.« In je iskal. Imel je zarjo v snegovih. Nikoli take. Kakor skozi pretrgan zastor obsijani so živeli vrhovi v sivem ozadju neba in megle in ščemeli v oči. Iz davne motne slike v spanju in še

iz sle, ki se mu je obudila iz zgodeb o lepi Armidi, se je spočelo prečudno občutje v popotnika. Bilo je edino, nerojeno, nikoli živeče lice; bile so mrzle oči, a sladke do groze, bile so trpke ustnice, kakor rana v živem srcu. Tem očem bi se vendar izjokal, tem ustnicam bi mogel dahnuti svojo skrivnost... In zdaj, zdaj bo sinilo to lice v ognju snegov; videl bo, ljubil brezkončno...

Trpko so ugasnile planine. Še v polju prej ni solnce tako zbledelo. Potni se je ozrl za njim in mrmral:

»Saj sem vedel! Pravi čas se ti nisem odrekel. Zato si me izdalo. Pol ure ugašaš sicer. Zdaj, zdaj si — umrlo!...«

Do smrti truden se je vrnil potni na Durice. Tisto noč je obležal. Bilo je devetega oktobra 1869. Osemnajstega popoldne je umrl brez zavesti.

Mandelčeva Marija je spravila po njem loterijski listič s številkami: osemnajst, deset, devetinšestdeset, njegova skrivnost... .. skrivnost iz njegovega polja...

KLIČEM TE, LJUBLJENA!

ANTON VODNIK.

SESTRA SMRT.

Ko si bil dete,
na mojih srebrnih prsih
si jokal...

Ti — mesec
nad vrtovi mojimi.

Vsako jutro
moje rože so stale
ob tvojem zglavju...

Tvoje róke
se jih niso bale.

Jaz:

Tvoj glas se v meni trese
kot svetiljka, kadar zagori.

Tvoj glas svetel je,
kakor da je mnogo jokal.

Tvoj glas dehti
kot rože v vetru.

A v njih je ogenj, ki boli —
ko nebó se umirí...

Ona:
Od vekomaj
izbrala sem ti zvezde zlate,
ki gredó čez tvojo dušo...

Ko se ti prva je deklica
slonokoščeno nasmehnila —

sem bila ljubosumna nate.

Jaz:
Odletele so ptice
k tebi domov.

Odnesle veter in daljo
v tvojo sinjo haljo.

Ostal je le še Bog
kot zadnja ptička bolna
v moji votli roki,
ki je bila groze polna.

Te moje duše sneg boli?

V tvojih belih dvorih
pesem ne-zveni...

Ona:
O, tvoja bela, vitka duša —

kadar na nebó in hiše
slikaš Oznanjenje!...

Jokam tvoj glas,
ki ga vpletaš v zvonjenje...

Z menoj Marija in Sibile,
da bi tvoje róke svetle bile.

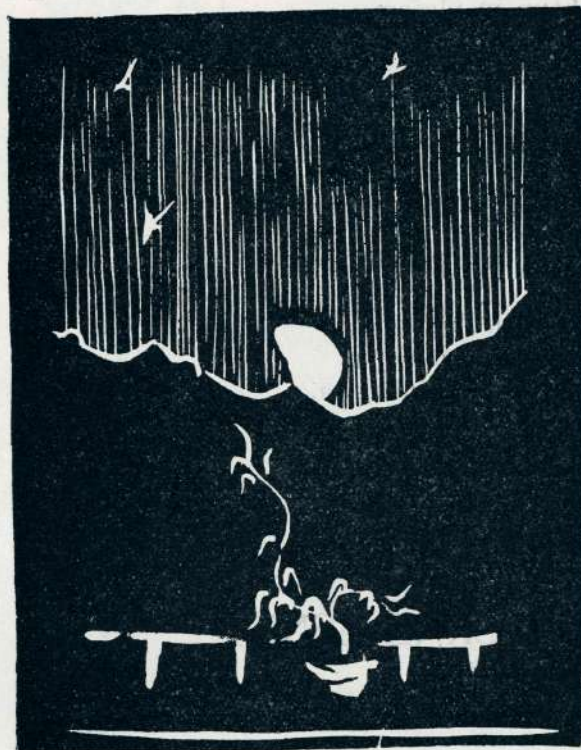
Jaz:
Tvoje oči so ko mesec...
Ugasni me, da te bom videl!

Vem pa,
da moja podoba
med rožami blesti
v tvojih belih dvorih.

Včeraj
je moja mati jokala
v temí...

Ti si šla kot bel sijaj
globoko k nji.

Dobra si kot žena,
ki prvokrat rodi...

JAKAC B.: NASLOVNA ILUSTRACIJA
K A. GRADNIKOVIM ZBIRKI »PISMA«.

Ona:
O, kaj so
svetá najlepše žene,
če se niso videle
v mojih rok kristalih?

O, kaj so kralji, svečeniški,
če nisem jih peljala
v najgloblji hram
sinjine moje?

A ti — si mi gospod!
Reci, kam?
da ti z rožami
pregnem pot...

Moja okna so sinja.
Róke, ki jih iztezam v noč,
držijo zlat obroč
zvezdá,
ki me v luč spreminja...

Razkošno bel sem kot Saloma.
Buči mi v duši svetla blaznost...
Létim? Moj veter me je opijanil,
da kraljestvo svoje sem oznanil.

Ihtim in plešem
v tvojih vrtovih,
o sestra smrt,
in vase tvoje lice klešem.

Ihtim in plešem
za tvojo ljubljeno glavo,
da me
bridko poljubi na dušo ...

V prsih žge
me sinja bolečina.
Kličem te, ljubljena,
s kristalno čašo
svetlega vina
moje krvi ...

Kličem te, ljubljena!

TRI ČRNE ŽENE.

F. S. FINŽGAR.

1.

Frenk, Jakob in Janez (Frenk zato, ker je bil v Ameriki) — sukač, čevljar in krojač — so kvartali. Po zraku je plulo velikonočno zvonjenje.

»Frenk,« je vstopila suhotna ženska v sobo podstrešnico, kjer je bila delavnica čevljarja Jakoba, »že zvonijo k vstajenju. Ko bi šel z otroki!«

Ob mizo so udarjale pesti kvartopircev, žena je stala za vrati.

»Frenk, šestintrideset imava!« je poudaril Jakob in postavil kupček kvart na mizo.

»Frenk!« je še enkrat plaho poklicala žena.

»Pusti me!« je mož pograbil kvarte in nervozno mešal.

»Zaradi otrok, ko si jim obljubil.«

»Tiho, ženska!« Igravci so razgrnili liste. Priprte dveri so zazevale širje; druga žena je pomolila glavo v sobo:

»Jakob, za božjo voljo, pojdi vendar!«

»Ženske ven!« je zakričal Jakob in dodal:

»Pagat!«

Ženi sta se izmuznili skozi vrata. Na škripajočih stopnicah sta srečali Janezovo.

»Ne hodi!« sta ji rekli.

»Obsedeni so naši dedci,« je razsojala Janezova in vse tri so se tiho razšle po svojih bednih brlogih v pritličju.

Starejši otroci so se nato napotili sami k vstajenju, mlajši, ki niso smeli brez očeta, so jokali.

2.

Rdeče farno bandero se je zasvetilo pred oknom podstrešnice. Odbojni žarki so pordečili umazano steno. Janez, ki je sedel nasproti oknu, je položil kvarte na mizo: »Procesija!«

Zvončki pred nebesom so trkali s tenkimi glasi na okna, slepa od nesnage.

»Ven daj!« je kriknil Frenk.

Janez je dvignil kvarte in izigral. Ko so doigrali, je zapel zbor pod oknom: »Aleluja!«

Frenk je mešal in ponudil Jakobu, da dvigne. Jakob se ni ganil.

»No?«

»Počakajmo, da odidejo!« je prosil.

»Počakajmo!« je dodal Janez.

Frenk si je motal cigareto in mrmral:

»Babjeverniki! — Le kaj imate od teh neumnosti! —«

Šum se je oddaljeval izpod okna, aleluja je oddonela, le še prav od daleč so cingljali zvončki.

»Tak dvigni!« je nepočakano silil Frenk. Jakob je položil roko na kvarte; zagledal se v Franka z očmi, v katerih je bila vera in je bil dvom in so neme klicale po odrešenju.

»Frenk, povej, ali je Bog?«

»Povej!« je hitro zaprosil tudi Janez.

Frenk je povesil oči, pa jih hitro dvignil in namršil obrvi. Oba sta zrla vanj in prosila:

»Odreši naju muke.« Trenutek molka ju je držal kakor klešče za srce.

»Ni ga!« se je razleglo po sobi.

Jakob je dvignil kvarte, toda roka se mu je tresla; Janez je globoko vzdihnil.

3.

Frenk je obležal. Protin se mu je zavrtal v kosti. Stružilo in zbadalo ga je v sklepah, da je škripal od bolečin. Že štirinajst dni. Žena je hodila po prstih krog postelje, otroci so čepeli v tesni kuhinji, ki niso smeli očetu pred oči.

»Žganja!« je zahteval Frenk od žene.

»Ne smeš, Frenk. Saj veš, da je zdravnik prepovedal.«

»Žganja!« je ponovil in z zobmi prijel za odejo.

Žena je šla v kuhinjo, kjer sta bili Janezova in Jakobova.

»Žganja hoče.«